

**Форми організації навчально-пізнавальної діяльності вихованців
гуртка української народної вишивки**

Анотація. У статті окреслено та розкрито зміст форм організації навчально-пізнавальної діяльності вихованців гуртка української народної вишивки; розглянуто структуру дидактичних занять; схарактеризовано види групової організації навчально-пізнавальної діяльності, зокрема диференційовано-групово, кооперативно-групово, особистісно-рольова діяльність.

Ключові слова: заклади позашкільної освіти, гурток, навчально-пізнавальна діяльність, форми організації навчально-пізнавальної діяльності, українська народна вишивка.

Abstract. The article outlines and reveals the content of the forms of organization of educational and cognitive activities of students of the circle of Ukrainian folk embroidery; the structure of didactic classes is considered; the types of group organization of educational and cognitive activity are characterized, in particular differentiated-group, cooperative-group, personal-role activity.

Keywords: out-of-school education institutions, circle, educational and cognitive activity, forms of organization of educational and cognitive activity, Ukrainian folk embroidery.

Постановка наукової проблеми. В умовах становлення української держави одним з найважливіших завдань є створення національної системи освіти. Актуальним постає питання розвитку інтелектуальних і творчих здібностей особистості, розвитку її компетентностей на основі культури та мистецтва українського народу, народних традицій, залучення молодого покоління до надбань духовної культури.

Зклади мережі позашкільної освіти володіють безмежними можливостями для художньо-естетичного виховання дітей і підлітків. Заняття в них відкривають для кожного із вихованців простір для розвитку ініціативності і самостійності, формують соціально-педагогічні умови для розвитку творчих та інтелектуальних здібностей учнів, зокрема, їхньої художньої уяви. Значення цих занять важко переоцінити, оскільки саме в ранньому віці у дітей закладається основа до високого художньо-естетичного смаку, любові до художньої творчості, бажання займатися мистецькими видами діяльності.

Позаурочна гурткова діяльність, як одна з важливих складових системи освіти, здатна задовольнити різноманітні потреби особистості у творчій самореалізації, забезпечити її інтелектуальний, духовний і фізичний розвиток. Особливого значення в період відродження ремесел декоративно-ужиткового мистецтва набуває художньо-естетичний напрям позаурочної роботи.

У невичерпній скарбниці духовної культури нашого народу є особлива, винятково важлива її частина – українська народна вишивка. Протягом століть створювалось народне мистецтво, розмаїте й багатогранне. Виникло воно з любові до рідного краю, всього навколишнього світу і з потреби не тільки бачити і відчувати красу, а й творити її власними руками.

Українська народна вишивка міцно займає своє місце поряд з іншими видами декоративно-ужиткового мистецтва, розкриває багатство творчих сил народу, вершини його мистецького хисту.

Дивовижне багатство художньо-емоційних рішень української народної вишивки зумовлено тим, що вона широко виступає в різноманітних варіантах – як прикраса тканин одягового та побутового призначення, інтер'єрно-обрядового призначення.

Наявні фактологічні матеріали допомагають зазирнути в далеке минуле мистецтва української вишивки. Цікаво простежуються питання еволюції її художньо-виражальних засобів, естетично-художньої природи. Українська народна вишивка розглядається як один із видів живописного мистецтва. Це – унікальне мистецтво народної графіки, воно зберегло і несе в собі багатовікову культуру народної декоративної лінії. У вишивці відображене орнаментальне багатство народного мистецтва, вона дає численні зразки геніальних композицій, неперевершених за рівнем художнього трактування в інших видах народного мистецтва.

Отже, формування знань і вмінь, розвиток творчих здібностей учнів з української народної вишивки є актуальною проблемою педагогічної теорії і практики, яка вимагає удосконалення форм і методів навчання. Робота з вишивки не лише цікава, а й корисна для учнів, вона має загальноосвітнє й виховне значення. Під час занять з вишивки учні набувають певних трудових умінь, оволодівають доступними для них прийомами рукоділля, навчаються практично осмислювати свою роботу, працювати індивідуально, творчо. Оскільки вишивальне рукоділля є частиною мистецтва, то учні, працюючи з ним, мають можливість знайомитися на заняттях з основами загальної композиції, особливостями структури візерунку, форми, кольору, поняттями ритму і симетрії.

Поряд із цим учні ознайомлюються з народним декоративним мистецтвом, народними звичаями, традиціями. Все це пробуджує любов до рідного народу, сприяє розвитку художнього смаку, творчих здібностей, навчає оцінювати художні якості речей. Крім того, заняття з української народної вишивки сприяють розвитку тонких і точних рухів рук і пальців учнів, що дуже важливо для видів

обробки матеріалів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нові засади педагогічної теорії та практики, в основу яких покладено виховання молоді на загальнолюдських культурних цінностях з урахуванням особливостей системи народної педагогіки, розкриті в працях І. Бега, М. Кабатченко, С. Метліної, Н. Ничкало, Е. Соколової, О. Сухомлинської, К. Чорної та ін.

Питанням відродження народних художніх ремесел присвячено праці Є. Антоновича, Л. Баженова, П. Білецького, Т. Бушиної, О. Данченка, Р. Захарчук-Чугай, Т. Кари-Васильєвої, М. Селівачова, О. Соломченка, М. Станкевича, Є. Сявавко, Г. Цибульової тощо.

В останні роки зросло прагнення суспільства до відродження національних духовно-матеріальних цінностей що, в свою чергу, ставить перед педагогічною наукою завдання розроблення змісту, засобів, методів, організаційних форм навчання учнів народному декоративно-ужитковому мистецтву. Про могутній психолого-педагогічний і виховний потенціал народних художніх ремесел, їхній просвітницький та культурний вплив на особистість свідчать також дослідження О. Єнтіс, Н. Кузан, Т. Мацейків, В. Мусієнка, В. Радкевич, Л. Савки, С. Чебоненка та ін.

Сучасна психолого-педагогічна технологія зібрала велике розмаїття досліджень з проблем підготовки творчої особистості учнів. Праці М. Мартинюка, В. Моляко, Я. Пономарьова, В. Юркевича та ін. дають розуміння напрямів і умов розвитку творчих здібностей. Практично, будь-яке педагогічне дослідження певною мірою торкається розвитку творчих здібностей і виховання творчої особистості, оскільки педагогічний процес є творчим за своєю сутністю, включаючи творчість учня, вчителя, батьків, організаторів дозвілля, керівників самодіяльних гуртків і об'єднань.

Мета дослідження полягає в окресленні та розкритті змісту форм організації навчально-пізнавальної діяльності вихованців гуртка української народної вишивки.

Виклад основного матеріалу. Гурткова робота здійснюється диференційовано відповідно до індивідуальних можливостей, інтересів, нахилів, здібностей вихованців з урахуванням їхнього віку, психофізичних особливостей, стану здоров'я у різноманітних організаційних формах: урок, лекція, індивідуальні заняття, семінар, екскурсія, практична робота в майстернях, заняття у музеях народних промислів, майстер-класи, самостійна робота тощо.

Незалежно від типу гуртка в підготовці і проведенні його занять необхідно враховувати такі загальні вимоги: виховальний та розвивальний характер матеріалів і завдань, їх практична спрямованість; зверненість тематики роботи гуртка, його форм і методів до різних сторін пізнавальної діяльності учнів: інтелектуальної, емоційної, вольової; творчий підхід до планування та реалізації задач, відсутність одноманітності, шаблону в роботі; наявність логічного зв'язку між окремими заняттями гуртка; опора на знання, вміння і навички, отриманні учнями на занятті.

Урок як основна форма гурткової роботи має деякі особливості, а саме:

– центральне місце на такому уроці займає практична робота вихованців, тому доцільно проводити заняття подвійними уроками;

– практична робота вихованців будується на базі продуктивної праці. Це дещо ускладнює організацію освітнього процесу. Доводиться вдаватися не тільки до фронтальної, а й до групової, а інколи й до індивідуальної форми організації роботи вихованців. Разом з тим продуктивний характер праці створює необмежені можливості для підвищення активності вихованців на занятті. Брати участь у створенні корисних речей цікаво для підлітків. З цією метою вони охоче вивчають теорію, тим більше, що відразу ж застосовують її на практиці. Спираючись на природне прагнення вихованців створювати корисні речі своїми руками, керівник гуртка спрямовує навчальний процес відповідно до програми [4, с. 318].

Уроки за своєю структурою, етапністю, методичними рекомендаціями, як правило, стандартизовані. У таких умовах керівник гуртка не спроможний визначити шлях, яким він поведе вихованців у світ високих почуттів і творчості. В умовах гурткової роботи потрібні зміни у системі методичного забезпечення навчально-виховної роботи.

Для гурткової роботи характерні три структури (типи) дидактичних занять: перебіг організованої практичної дії, лекційний перебіг дидактичної роботи і пошуковий перебіг дидактичної роботи.

Перебіг тематичних одиниць, в яких домінуючу роль відіграє пізнання і формування інтелектуальних умінь і який відповідає ланкам процесу навчання – вивчення взагалі, ми називаємо лекційним перебігом дидактичної роботи.

Урок, що проводиться методом лекції, повинен мати такі ланки:

– усвідомлення мети – тут мають місце дії, що сприяють формуванню у вихованців позитивної мотивації до навчання. Позитивні мотиви навчання є запорукою ефективно проведеного уроку;

– опрацювання нового матеріалу – у цій ланці керівник гуртка ознайомлює вихованців з новими фактами. Нові для себе речі й події вихованці можуть пізнати трьома способами: безпосереднє зіткнення з ними; за допомогою наближених до дійсності допоміжних засобів (моделі, рисунки); за допомогою живого (лекція, бесіда) або друкованого (енциклопедії, словники і т.д.) слова;

– узагальнення нового матеріалу – тут відбуваються процеси узагальнення, які служать формуванню понять;

– закріплення вивченого матеріалу – на цьому етапі уроку керівник гуртка керує процесом систематизації знань, створює можливості застосування вихованцями вивчених законів у нових ситуаціях, а

передусім залучає їх до системи знань у контексті конкретної проблеми. Вивченню закономірностей і систематизації знань сприяє повторення відомостей і вмій за умов активної ролі вихованця, систематизація і класифікація вивченого матеріалу, що ведуть до узагальнених записів, і вправи, виконуючи які вихованець пригадує знання і застосовує їх на практиці – перетворює в уміння;

– формування вмій і навичок – це етап, у якому відбувається процес переходу від теорії до практики, тобто набування вмій і навичок. Це важкий момент у процесі навчання, бо стосується того, як предметні норми, відомі вихованцям, перетворити на вказівки до їх діяльності, тобто в правила поведінки;

– зв'язок теорії з практикою – це дії керівника гуртка, що забезпечують перевірку вихованцями теорії на практиці. Водночас завдяки практиці знання вихованців можуть стати глибшими і повнішими. Праця як вирішальний чинник перетворення дійсності має неабияку виховну цінність;

– контроль і оцінювання результатів навчання передбачає перевірку й оцінку керівником гуртка сформованих у вихованців компетенцій. Контроль і оцінювання повинні проходити через усі ланки уроку. Вчасно надана учневі допомога є ціннішою, ніж запізнале виявлення прогалин і помилок, наявність яких може дезорганізувати весь процес навчання.

Розглянута тут структура дидактичних занять має виключно лекційно-репродуктивний характер. Позитивною рисою цієї структури є швидка і безпосередня подача вихованцям готових і упорядкованих знань. Недоліком є низький рівень активності вихованців і засвоєння шляхом запам'ятовування. Тому цей тип уроку не повинен домінувати у гуртковій роботі.

Щоб забезпечити оптимальну ефективність навчання, керівникам гуртків необхідно організувати заняття, на яких процес здобування знань буде наближено до дослідно-пошукового процесу в науковому та прикладному пізнанні дійсності. Цьому відповідає структура дидактичних занять, якій ми надаємо перевагу і називаємо пошуковим перебігом дидактичної роботи. Ці заняття базуються на розв'язуванні проблем вихованцями й здобуванні таким чином нових знань і вмій, нових теоретичних і практичних вирішень. Хід пошукового уроку передбачає такі етапи:

1. Виявлення і формулювання проблеми – керівник гуртка для створення бажаних мотивів навчання моделює ситуацію, у якій вихованці зустрічаються із труднощами (невпевненість, подив, сумнів). Важливим є поєднання знання з попередніми знаннями вихованців.

2. Аналіз проблеми – це етап, на якому вихованці збирають факти, що мають їм допомогти у розв'язанні проблеми. Розпізнають дані, визначають невідомі, розглядають зв'язки між відомими і невідомими фактами. На цій фазі керівник гуртка має можливість вирівняти обсяг засвоєних вихованцями знань і перевірити рівень їх засвоєння перед початком наступного етапу.

3. Висування гіпотез – на цьому етапі вихованці висувають ідеї щодо вирішення, тут має місце опрацювання концепції розв'язання проблеми. Можна виокремити три випадки: у проблемній ситуації подається або є відома вихованцеві одна гіпотеза, яку він приймає як єдине рішення проблеми; подано (відомо) кілька гіпотез рішення, з яких треба обрати одну як правильну ідею; у проблемній ситуації не подано гіпотез розв'язання, а тому їх треба створити.

4. Перевірка гіпотез – це етап, під час якого проводиться селекція й вибір найкращого варіанту рішення. Тут проводиться теоретична або емпірична перевірка ідей.

5. Розв'язання проблеми – обґрунтування вибору вирішення проблеми й узагальнення. Це заключний етап процесу розв'язування проблеми. Його суттю є закріплення тих елементів знань і вмій вихованців, які вони отримали під час розв'язання проблеми, і включення їх у систему наявних у них знань і вмій.

Дидактична цінність застосування цього типу уроку полягає не тільки в тому, що вихованці самостійно здобувають нові елементи знань і знаходять невідомі їм дотепер способи вирішення труднощів. Цей тип уроків має вирішальний вплив на розвиток інтелектуальних умій у сфері творчої уяви, винахідливості, самостійного мислення.

Слід підкреслити, що керівники гуртків також надають перевагу дещо іншому записові сценарію занять (конспекту), що передбачають пошуковий перебіг дидактичної роботи. Дидактичні етапи мають таку послідовність:

1. Зацікавлення – на цьому етапі керівник гуртка створює ситуацію, в якій тема уроку подається вихованцям чітким і активізуючим способом. Важливо виразно сформулювати цілі, завдання, створити атмосферу зацікавлення вихованців процесом вирішення проблеми. Суттєву роль тут відіграє керівник.

2. Дослідження – вихованці самостійно аналізують отримане завдання. Це етап дискусій, аналізу, переговорів, зіставлення з попереднім досвідом і наявними знаннями. Висування гіпотез і висловлювання сумнівів. Керівник гуртка виконує функцію спостерігача, слухача, контролера.

3. Перетворення – наступний етап, на якому знання, отримані на другому етапі, упорядковуються і творчо використовуються. Вихованці демонструють власні пропозиції розв'язання поставленої перед ними проблеми. Перебіг цього етапу залежить від зацікавленості вихованців, бо тут відбувається поглиблення розуміння проблеми. Знання стають для вихованців власними і функціональними.

4. Презентація – на цьому етапі представники груп або вихованець, якщо це була індивідуальна робота, повідомляють про результати роботи цілої групи. Ця презентація надає вихованцям можливість порівняти способи розв'язання проблеми і результати, отримані іншими.

5. Підсумок – це останній етап, який завершує урок. Вихованці підсумовують, визначають, чого і як навчилися, які методи роботи використовували і вказують, як можна використати здобутий досвід.

Раціонально підготовлений керівниками гуртків і відповідно реалізований процес навчання-вивчення забезпечує засвоєння вихованцями не тільки певних знань, умінь і навичок, а також їхній всебічний розвиток і формування бажаних рис особистості.

У гуртковій роботі, крім уроку, застосовуються також такі форми навчання, як семінар, екскурсії, виставки, домашня робота.

Семінарські заняття – обговорення членами групи підготовлених доповідей, рефератів, повідомлень тощо. Семінари сприяють формуванню вміння самостійно засвоювати знання, аналізувати, синтезувати, абстрагувати, конкретизувати, узагальнювати, розвивають увагу, мислення, інтерес до навчального матеріалу. У них беруть участь всі вихованці групи. Семінари складаються з двох взаємопов'язаних ланок – самостійного вивчення вихованцями матеріалу та обговорення результатів їх самостійної пізнавальної діяльності.

Керівник гуртка заздалегідь визначає тему, мету і завдання семінару, формулює основні та додаткові питання, розподіляє завдання між вихованцями з урахуванням їх індивідуальних можливостей, добирає літературу, проводить групові й індивідуальні консультації, перевіряє конспекти. Результати самостійної роботи вихованці подають у вигляді плану чи тез виступу, конспекту основних джерел, доповіді чи реферату. Обговорення відбувається у формі розгорнутої бесіди (переважно евристичної), повідомлення, коментованого читання першоджерел чи доповідей [6, с. 44].

Навчальна екскурсія – форма організації педагогічного процесу, спрямована на вивчення вихованцями поза межами закладу освіти і під керівництвом керівника гуртка явищ, процесів через безпосереднє їх сприймання [5].

Екскурсія є складною формою навчально-виховної роботи, триває 45-90 хв. Вона відкриває можливості для комплексного використання методів навчання, збагачує знаннями вихованців і власне керівника, допомагає виявити практичну значущість знань, сприяє ознайомленню вихованців з творами декоративно-ужиткового мистецтва, є ефективним засобом виховання, зокрема емоційної сфери вихованців.

Екскурсії поділяють: за змістом (виробничі, біологічні, історичні, географічні, краєзнавчі, мистецькі); за часом (короткотермінові, тривалі); за черговістю під час навчального процесу: попередні, або вступні (на початку вивчення теми, розділу програми), супровідні, або проміжні (в процесі вивчення навчального матеріалу), заключні, або завершальні (наприкінці вивчення теми, розділу), за відношенням до навчальних програм (програмні та позапрограмні).

Об'єктами навчальних екскурсій з-поміж інших є установи культури і мистецтва (музеї, виставки), історичні місця і пам'ятки тощо.

Домашня робота – самостійне виконання вихованцями навчальних завдань після уроків. Тому її ще називають самопідготовкою. Необхідність домашніх завдань зумовлена тим, що знання, навички й уміння засвоюються не відразу, а через періодичне повторення. Крім того, лише в домашній роботі вихованець може якнайкраще виявити, випробувати свої можливості, набути уміння самостійно вчитися, переборювати труднощі.

Домашні завдання – це не лише виучування поясненого на уроці, виконання вправ, розв'язання задач тощо. Вони передбачають і самостійне вивчення нового матеріалу. Для того, щоб домашня навчальна робота була ефективною, вихованці повинні бути уважними і спостережливими, вміти запам'ятовувати, користуватися мисленнєвими операціями, цінувати і розподіляти час, фіксувати прочитане, побачене, почуте (тези, конспект, реферат, анотацію, рецензію та ін.), виготовляти наочні посібники та ін.

Домашні завдання мають бути чітко сплановані, своєчасно повідомлені на уроці. Керівник гуртка має чітко визначити зміст домашнього завдання (воно має бути зрозумілим усім вихованцям), провести інструктаж щодо його виконання (що і як робити вдома), систематично перевіряти, оцінювати їх виконання. Він має забезпечувати диференційований підхід до визначення змісту й обсягу домашніх завдань з урахуванням індивідуальних особливостей вихованців, їх запитів та інтересів; використовувати творчі завдання, які приваблювали б вихованців новизною і цікавістю, стимулювали до пошукової діяльності.

Ефективним є поєднання аудиторних і позааудиторних форм організації навчальної діяльності гуртківців; залучення гуртківців до активної виставкової діяльності, фестивалів учнівської творчості, майстер-класів з української народної вишивки.

Нині особливої уваги потребує проблема збереження матеріального здобутків минулих поколінь. Тому, одним з ефективних засобів навчання та виховання гуртківців, формування соціально активних особистостей, стимулювання їхньої творчої активності та інтелектуального розвитку є *заняття у музеях народних промислів*.

Музеї народних промислів – це не тільки тематично оформлені кабінети або зали, це – цікавий світ минулого та майбутнього. Добираючи історичний матеріал та спираючись на нього, гуртківці знайомляться з історією свого народу, його історичним шляхом, життям і діяльністю видатних особистостей, звичаями, традиціями, творчістю народних майстрів.

Майстер-клас – це безпосередня форма передачі досвіду керівником гуртка (пряме коментування й демонстрація) із застосуванням найефективніших методів та засобів навчальної

діяльності. Доцільним є використання майстер-класів у процесі навчання української народної вишивки гуртківцями з опанування сучасних технологій виготовлення виробів із різних конструкційних матеріалів.

До основних завдань майстер-класу як форми організації навчальної діяльності відносяться:

- моральне стимулювання гуртківців до вивчення української народної вишивки;
- поширення успішного досвіду керівників і майстрів народних промислів;
- стимулювання професійного визначення гуртківців.

Для усвідомлення гуртківцями значення українських народних промислів у сучасному суспільстві корисними стануть зустрічі з майстрами декоративно-прикладної творчості, на яких необхідно надавати можливість вихованцям демонструвати свої вироби та нагороди, а гостям – можливість оцінити результати творчості вихованців, ділитися своїм досвідом роботи.

У сучасних умовах відбувається швидке зростання обсягу навчальної інформації, тому для будь-якого закладу освіти важливим є формування у вихованців уміння самостійно орієнтуватися в потоці інформації. Важливу роль у навчанні української народної вишивки гуртківцями займає *самостійна робота*, яка передбачає виконання ними окремих технологічних операцій або вправ, виготовлення виробів, вивчення окремих тем, творчі розробки та замальовування орнаментів, оформлення відповідної звітної документації, виконання творчих проєктів. Самостійна робота сприяє формуванню у гуртківців самостійності, дисциплінованості, ініціативності, точності, необхідних вихованцям у неперервному самовдосконаленні.

Форми організації навчально-пізнавальної діяльності гуртківців на заняттях з української народної вишивки відповідно структури спілкування між людьми поділяють на: індивідуальну, парну, групову та колективну [7, с. 78].

На заняттях під час виконання певних операцій з технології виготовлення окремого виробу або відтворенні різних технік застосовується індивідуальне навчання гуртківців, оскільки кожен із них працює окремо. Індивідуальна робота тут є найбільш ефективною для формування практичних умінь і навичок. Головним недоліком такої роботи може бути те, що вихованці не спілкуються між собою, не діляться досвідом для колективу. Рекомендовано в такому випадку проводити публічний захист виготовлених робіт з їх обговоренням групою та керівником.

Парне навчання передбачає роботу в парах (гуртківець-гуртківець, гуртківець-керівник гуртка, бажано змінного складу), що надає можливість спілкування між вихованцями, які одночасно і слухають, і перевіряють один одного, активізуючи свою роботу. Це є доречним для невеликих груп, адже в умовах великої кількості гуртківців можливості такої роботи на заняттях досить обмежені.

Застосування групової роботи під час вивчення української народної вишивки спонукає гуртківців до активної творчої праці, оскільки зазвичай навчальною роботою керує не керівник, а один з гуртківців. За таких умов вихованці мають можливість більше виступати, відстоювати свою думку, вчити інших, а також побувати в ролі керівника гуртка.

Науковці виокремлюють такі види групової організації навчально-пізнавальної діяльності: диференційовано-групову роботу, суть якої полягає у розподілі обов'язків між членами групи за їх інтересами, здібностями, знаннями та вміннями; кооперативно-групову діяльність, за якої кожен гуртківець має виготовити окрему частину певного об'єкта технологічної діяльності; особистісно-рольову діяльність, метою якої є надання кожному окремої ролі впродовж деякого часу: лектора, опонента, консультанта [4, с. 412].

Використання диференційовано-групової роботи на заняттях з української народної вишивки сприяє формуванню навичок взаємодопомоги, взаємооцінки та взаємоконтролю гуртківців. Кооперативно-групову діяльність має на меті розподіл завдань між вихованцями при виготовленні певного виробу, враховуючи рівень знань і вмінь кожного члена групи, при цьому контроль за діяльністю здійснюється самими вихованцями. Особистісно-рольова діяльність активізує роботу гуртківців на заняттях, дає можливість побувати у ролі керівника гуртка [4, с. 413].

Диференційовано-групову форму організації діяльності можна використовувати, наприклад, під час вивчення теми «Композиційні особливості української народної вишивки». Під час розроблення й замальовування орнаменту технікою «хрестик» відповідно до заданих параметрів.

Кооперативно-групову діяльність можна використовувати під час виконання та оцінювання гуртківцями практичної роботи, за допомогою якою підвищується якість, легкість і швидкість засвоєння навчального матеріалу.

Особистісно-рольову діяльність доцільно використовувати під час опитування, тобто перевірки теоретичних знань. Керівник гуртка бере на себе роль гуртківця, натомість серед гуртківців обирається ведучий та опонент.

У ході заняття ведучий називає конкретні питання та представляє бажаного гуртківця розкрити їх. Роль аудиторії є теж важливою, вони ставлять запитання та разом з опонентом оголошують рекомендовано оцінку.

Робота опонента полягає в тому, що після кожної усної відповіді необхідно детально провести аналіз подачі інформації, зауважити позитивні чи негативні сторони, а також оголосити оцінку.

Як і інші форми роботи, групову теж має певні недоліки: спільність мети реалізується частково, а також знижений рівень співробітництва та взаємонавчання гуртківців.

Колективна робота передбачає одночасну роботу керівника з усіма вихованцями групи, яка має

спільну мету та об'єднані зусилля, діє за принципом «всі беруть участь і кожен працює на всіх». Значним недоліком колективної форми діяльності є складність урахування індивідуальних особливостей кожного гуртківця, також їхніх пізнавальних інтересів і рівня розвитку. Прикладом колективних проєктів може слугувати виготовлення наочних матеріалів чи готових виробів для демонстрації різними техніками української народної вишивки. Під час виконання колективного проєкту керівник гуртка має розподілити обов'язки між вихованцями та визначити відповідальність кожного за виконання проєкту в цілому.

Усі названі форми організації навчально-пізнавальної діяльності вихованців гуртка української народної вишивки мають як переваги, так і недоліки, тому завдання керівника гуртка полягає в доцільному використанні їх у конкретних умовах застосування пропонованої методики навчання гуртківців народної української вишивки.

Висновки. Робота у гуртках з української народної вишивки сприяє цілісному сприйняттю гуртківцями сучасного культурного простору України, розвитку у них творчої активності.

Гурткова робота є частиною освітнього процесу. Це один із найефективніших способів розвитку творчо спрямованої особистості. Результативність гурткової роботи значною мірою залежить від чіткої, продуманої її організації, планування та координації.

Формуванню творчої особистості гуртківців сприятиме створення такого освітньо-розвивального середовища, у результаті взаємодії з яким у них формується готовність до осмислено-творчої діяльності та розуміння способів творчого застосування набутих знань, умінь і навичок на практиці. Навчальна діяльність гуртківців має носити творчо-пошуковий характер, а для цього важливо застосовувати такі форми, методи, методики, які б стимулювали їх до самостійного дослідження існуючих протиріч і вчили самостійно пропонувати на основі проведеного аналізу шляхи їх вирішення.

Список використаних джерел:

1. Марущак О.В. Методи продуктивного навчання в художньо-конструкторській підготовці майбутніх учителів трудового навчання. *Актуальні проблеми виробничих та інформаційних технологій, економіки і фундаментальних наук*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Планер», 2009. Вип. VI. С. 509-512.

2. Марущак О.В., Плазовська Л.В., Лукова О.М. Художні особливості подільської народної вишивки. *Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. Вип. 2. С. 177-182.

3. Марущак О.В., Романенко Т.М., Шевченко М.О. Декоративно-ужиткове мистецтво як елемент підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до естетичного виховання учнівської молоді. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. I. С. 204-207.

4. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навчальний посібник. К., 2003. 615 с.

5. Позакласна та позашкільна робота [Електронний ресурс]. URL: <http://www.chl.kiev.ua/default.aspx?id=6731/>

6. Римаренко В.Є. Семінарські заняття в школі. К., 1981. 124 с.

7. Суцценко Т.І. Позашкільна педагогіка: навчальний посібник. К.: ІСДО, 1996. 144 с.